

دکتر علی ربیعی / سمیرا سادات پور حسینی

چاپ دوم

مدیریت بحران

مفاهیم، الگوها
و شیوه‌های برنامه‌ریزی
در بحران‌های طبیعی

مدیریت بحران

مفاهیم، الگوها و شیوه‌های برنامه‌ریزی در بحران‌های طبیعی

ای جهان دیده بود خویش از تو

هیچ بودی نبوده پیش از تو

سرشناسه	: ربیعی، علی، ۱۳۳۴-
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت بحران: مفاهیم، الگوها و شیوه‌های برنامه‌ریزی در بحران‌های طبیعی / علی ربیعی، سمیرا سادات پورحسینی.
مشخصات نشر	: تهران: تیسرا، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۶ ص: جدول: ۲۱×۱۴/۵.
فروست	: انتشارات تیسرا؛ شماره نشر ۱۱۲. کتاب‌شار؛ ۱۴.
شابک	: ۱۴۹۰۰۰ ریال؛ 978-600-6662-68-8
وضعیت فهرست‌نویسی	: فآپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۰۵-۲۱۶.
عنوان دیگر	: مفاهیم، الگوها و شیوه‌های برنامه‌ریزی در بحران‌های طبیعی.
موضوع	: مدیریت بحران.
شناسه افزوده	: پورحسینی، سمیرا سادات، ۱۳۶۰- .
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۳ م ۴ ر ۲۴ / ۴۹ HD
رده‌بندی دیویی	: ۶۵۸/۴۰۵۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۱۲۱۳۷۱

انتشارات تپسا منتشر کرده است:

- از انعطاف‌پذیری تا شورش، تلاش برای فهم پدیده انقلاب‌های عربی، پائول آرتز و همکاران ایران و امریکا؛ گذشته شکست‌خورده و مسیر آشتی، سید حسین موسویان
- آموزش‌های نو حقوق و روابط بین‌الملل، مهدی ذاکریان
- بازی انتخابات ریاست‌جمهوری در ایران، رحمن قهرمانپور
- اعتدال در اندیشه و رفتار سیاسی، سید محمدامین قانع‌راد
- اجتماع محلی، حکومت محلی
- پیچیدگی سیاست در ایران، سید ولی موسوی‌نژاد
- تصویر، صدا، سیاست؛ تأثیر رسانه‌های جدید بر فضای سیاسی ایران، عباس سهراب‌زاده
- تمدن ایرانی - اسلامی از افول تا احیا، شعیب بهمن
- جابه‌جایی دو انقلاب؛ چرخش‌های امر دینی در جامعه ایرانی، مهدی نجف‌زاده
- در آمدی بر مهم‌ترین مفاهیم و اصطلاحات روابط بین‌الملل، الهام رسولی ثانی‌آبادی
- دیوان اروپایی حقوق بشر و حق بر حریم خصوصی، محمدحسن مسجدی
- راهبرد تأمین منابع مالی احزاب سیاسی در ایران، حسینعلی تقی‌تهرانی
- روایت بحران هسته‌ای ایران؛ ناگفته‌های یک دیپلمات، سید حسین موسویان
- رهایی یا انقیاد؛ فلسفه سیاسی تکنولوژی اطلاعات در قرن بیستم، روح‌الله اسلامی
- سیاه، سفید خاکستری؛ واقعیت‌های سیاسی ساخته می‌شوند؛ محمدرضا تاجیک
- قابلیت‌های کلیدی برای بهبود حکمرانی محلی؛ مفاهیم و استراتژی‌ها
- قدرت اطلاعات: تأثیر اطلاعات بر نظریه توسعه، عبدالرسول دیوسالار
- متون کلیدی حقوق و روابط بین‌الملل، مهدی ذاکریان
- محاکم کیفری بین‌المللی، مهدی ذاکریان
- معلم‌های نادان؛ رؤیت‌پذیری و آگاه‌سازی امر ترومانیک، محمدرضا تاجیک
- میشل فوکو: زهد زیبایی‌شناسانه به مثابه گفت‌وگو، عارف دانیالی

مدیریت بحران
مفاهیم، الگوها و شیوه‌های برنامه‌ریزی در بحران‌های طبیعی

دکتر علی ربیعی
سمیرا سادات پورحسینی

انتشارات تیسرا

مدیریت بحران؛ مفاهیم، الگوها و شیوه‌های برنامه‌ریزی در بحران‌های طبیعی

نویسندگان: دکتر علی ربیعی، سمیرا سادات پورحسینی

مدیر تولید: فاطمه شهبازی

چاپ دوم: بهار ۱۳۹۶؛ چاپ یکم: بهار ۱۳۹۳

شماره نشر: ۱۱۲

ویراستار: شهین خاصی

صفحه‌آرا: سپیده امری

لیتوگرافی: البرز نوین، چاپ: عطا، صحافی: ساغر مهر

ناظر فنی چاپ: امیر نبی‌زاده

تعداد: ۵۵۰ نسخه؛ نسخه‌های پیشین: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۴۹۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۶۲-۶۸-۸

«کتاب‌ها دنیای خود را دارند.»

iteesa

iteesa

telegram.me/iteesa

• انتشارات تپسا

تهران، دروازه شمیران، خیابان ابن‌سینا، کوچه حاج‌علیرضایی، شماره ۹، واحد ۲.

تلفن: ۷۷۶۰۲۸۹۵، ۷۷۶۰۲۸۹۹ | www.teesa.pub | iteesa@mail.com

همه حقوق مادی و معنوی این کتاب طبق قرارداد برای ناشر و نویسندگان محفوظ است. هرگونه چاپ و تکثیر این کتاب به صورت کلی و یا بخشی از آن، به صورت کاغذی، الکترونیک و صوتی، بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع و غیرقانونی است.

این اثر تحت پوشش قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

استفاده از مطالب تا ۱۰۰۰ کلمه با ذکر منبع بدون اشکال است.

نسخه الکترونیکی این اثر در وبسایت www.fidibo.com قابل خرید است.

این اثر با اهداف انسان دوستانه برای استفاده نابینایان به رایگان در اختیار مرکز نابینایان رودکی (کشور) قرار داده شده است.

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۷
فصل یکم: بحران‌های طبیعی.....	۲۱
مقدمه.....	۲۱
۱. مروری بر تعاریف مختلف بحران.....	۲۲
۲. واژه‌های دیگری که معادل بحران به کار گرفته می‌شوند.....	۲۲
۳. خصوصیت‌های بحران‌ها.....	۲۶
۴. شاخص‌های وضعیت بحرانی.....	۲۶
۵. سطوح بحران.....	۲۷
۶. طبقه‌بندی بحران.....	۲۹
۷. بحران طبیعی.....	۳۱
فصل دوم: مبانی مدیریت بحران.....	۴۳
مقدمه.....	۴۴
۱. تعریف مدیریت.....	۴۴
۲. سطوح مدیریت.....	۴۶
۳. سطوح مدیریت بحران.....	۴۷
۴. مهارت‌های مدیریت.....	۴۸
۵. مهارت‌های موردنیاز مدیران بحران.....	۴۹
۶. مدیریت بحران.....	۵۰
۷. مدیریت دانش و بحران.....	۵۰
۸. تعریف مدیریت بحران.....	۵۱

۵۳	۹. اهداف مدیریت بحران
۵۳	۱۰. وظایف مدیریت بحران
۵۷	۱۱. تصمیم‌گیری در مدیریت بحران
۵۹	۱۲. هماهنگی در مدیریت بحران
۶۱	۱۳. سازمان‌دهی در مدیریت بحران
۶۶	۱۴. کنترل در مدیریت بحران
۷۰	۱۵. بسیج منابع در بحران
۷۳	۱۶. سیاست‌ها در مدیریت بحران
۷۴	۱۷. تفاوت مدیریت بحران با مدیریت عمومی
۷۵	۱۸. وظایف خاص مدیران بحران
۷۶	۱۹. خصوصیات مدیر بحران
۷۷	۲۰. فرایند مدیریت بحران
۷۹	۲۱. الگوهای رایج در مدیریت بحران
۸۶	۲۲. دیدگاه‌ها و رویکردهای مدیریت بحران
۸۸	۲۳. سیستم‌های مدیریت بحران
۹۱	۲۴. ویژگی‌های سیستم فرماندهی سوانح
۹۶	۲۵. ویژگی‌هایی که سامانه ملی مدیریت بحران دارای آنها نیست
۹۹	فصل سوم: مدیریت ارتباطات و اطلاعات
۹۹	مقدمه
۱۰۰	۱. ارتباطات در بحران
۱۰۳	۲. نقش ارتباطات و اطلاعات در بحران
۱۰۶	۳. اطلاعات و پیشگیری از بحران
۱۰۷	۴. زیرساخت‌های ارتباطی
۱۰۸	۵. مدیریت ارتباطات
۱۰۹	۶. آموزش ارتباطات بحران
۱۱۰	۷. مطالعات زمینه‌ای
۱۱۱	۸. مدیریت ارتباطات رسانه‌ای
۱۱۳	۹. مقابله با شایعه
۱۱۴	۱۰. سخنگوی ستاد بحران
۱۱۶	۱۱. مدیریت پیام
۱۱۷	۱۲. رسانه‌های جدید و مدیریت بحران

فصل چهارم: مشارکت مردمی در مدیریت بحران.....	۱۱۹
مقدمه.....	۱۱۹
۱. تعریف مشارکت.....	۱۲۰
۲. تعریف مشارکت اجتماعی.....	۱۲۱
۳. ضرورت مشارکت اجتماعی.....	۱۲۲
۴. نقش مردم در مدیریت بحران.....	۱۲۳
۵. نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در مدیریت بحران.....	۱۳۱
۶. رویکرد جامعه‌محور در مدیریت بحران.....	۱۳۷
۷. اهداف رویکرد مدیریت جامعه‌محور بحران.....	۱۳۸
فصل پنجم: مدیریت شهری.....	۱۴۱
مقدمه.....	۱۴۱
۱. تعریف شهر.....	۱۴۳
۲. مدیریت بحران در شهرها.....	۱۴۳
۳. مدیریت شهری.....	۱۴۴
۴. تعریف برنامه‌ریزی شهری.....	۱۴۷
۵. رابطه مدیریت شهری و برنامه‌ریزی شهری.....	۱۴۷
۶. برنامه‌ریزی شهری مبتنی بر برنامه‌ریزی پیشگیری از خطر.....	۱۴۸
۷. برنامه‌ریزی‌های لازم برای مصون‌سازی شهرها در برابر بلایای طبیعی.....	۱۴۹
۸. سیری اجمالی بر وضعیت مدیریت شهری ایران.....	۱۵۰
فصل ششم: بررسی پیامدهای پس از بحران.....	۱۵۳
مقدمه.....	۱۵۳
۱. پیامدهای عمومی بحران.....	۱۵۴
۲. پیامدهای اقتصادی بحران.....	۱۵۵
۳. پیامدهای سیاسی بحران.....	۱۵۶
۴. پیامدهای فرهنگی بحران.....	۱۵۷
۵. پیامدهای اجتماعی بحران.....	۱۵۷
۶. پیامدهای روانی بحران.....	۱۵۸
۷. اثرات بحران بر بهداشت و سلامتی.....	۱۵۹
۸. آثار بحران بر روی گروه‌های ویژه.....	۱۵۹
۹. امدادگران و دیگر کارکنان امدادونجات.....	۱۶۲
۱۰. قربانیان ثانویه.....	۱۶۳
۱۱. بلایای ثانویه.....	۱۶۴

۱۶۴	۱۲. روش‌های کاهش اثرات بحران
۱۷۱	فصل هفتم: تحلیل نقاط ضعف و نقاط قوت مدیریت بحران، مطالعه موردی ایران
۱۷۲	مقدمه
۱۷۳	۱. تاریخچه مدیریت بحران در ایران
۱۷۴	۲. سازمان مدیریت بحران در ایران
۱۷۶	۳. بحران‌های طبیعی در ایران
۱۷۷	۴. سابقه بحران در ایران
۱۹۴	۵. نقاط قوت مدیریت بحران
۱۹۵	۶. ساختار سازمانی مناسب برای مدیریت بحران در ایران
۱۹۶	۷. تصمیم‌گیری و تمرکز
۱۹۶	۸. مدیریت بحران، تمرکز یا عدم تمرکز
۱۹۷	۹. مدیریت بحران، رسمیت یا عدم رسمیت
۱۹۷	۱۰. فرهنگ سازمانی در مدیریت بحران
۱۹۸	۱۱. سبک‌های رهبری
۱۹۹	۱۲. سبک رهبری مناسب در مدیریت بحران
۲۰۱	واژه‌نامه
۲۰۵	کتابنامه

پیشگفتار

گسترده شدن شهرها در سده اخیر، پیدا شدن کلان‌شهرها و تجمع جمعیت انسانی زیاد در شهرها، مدیریت بحران ناشی از بلایای طبیعی را به یک ضرورت در مدیریت شهری نوین تبدیل ساخته است. یکی از آسیب‌های شهرنشینی نوین، روبه‌رو شدن انبوه انسان‌ها با بلایای طبیعی است؛ این وضعیت، زمینه متأثر شدن جمعیت انسانی را به طور انبوه از پدیده‌های مختلف فراهم ساخته است. پیامدهای بحران ناشی از بلایای طبیعی، محدود به حوزه خاص خود نشده و در حیات اجتماعی، حوزه‌های دیگر را هم متأثر می‌سازد. شواهد نشان می‌دهند که بحران‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در نتیجه بحران ناشی از بلایای طبیعی به سرعت شکل گرفته و بروز می‌کنند؛ حتی ناکارآمدی دولت‌ها پس از وقوع بحران‌ها، منجر به بی‌ثباتی دولت‌ها خواهد شد. از سوی دیگر به هم‌ریختن وضعیت تعادل اجتماعی و ضعیف شدن کارکردهای نهادهای اجتماعی نیز از پیامدهای شناخته‌شده بحران شمرده می‌شوند. پس از بحران‌ها، ایجاد وضعیت خاص در جامعه و بروز رفتارها و کنش‌های اجتماعی مختلف قابل مشاهده است. به نظر می‌رسد ضرورت برنامه‌ریزی جامع اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی و به‌ویژه برنامه‌ریزی‌های شهری نیازمند توجه مدیران بحران است. به‌طور کلی مدیریت بحران، بحثی میان‌رشته‌ای است و الزاماً نیازمند درک مباحث جامعه‌شناسی،

روانشناسی اجتماعی و فردی و مدیریت است و در مواردی با رشته‌های علوم سیاسی، حقوق، علوم اقتصادی و محیط‌زیست، سروکار دارد. موضوع این کتاب ضمن گونه‌شناسی بحران، آشنایی با مفاهیم، الگوها و اصول مدیریت بحران، بررسی نقاط ضعف و نقاط قوت آن و عوامل مؤثر بر موفقیت آن است. کانون و توجه اصلی این کتاب بر مدیریت بحران‌های طبیعی استوار شده و پیرامون آن با گرایش بحران‌های شهری سامان یافته است. در سال‌های اخیر ریسک شهرهای بزرگ ایران در برابر حوادث و سوانح غیرمترقبه افزایش داشته است. بحران‌های شهری ناشی از بلایای طبیعی، بخش جدایی‌ناپذیر مدیریت شهری^۱ هستند و این موضوع در کلان‌شهرها شکل بسیار پیچیده‌تری به خود می‌گیرد. امروزه در وضعیتی که بیشترین جمعیت جهان در مناطق شهری زندگی می‌کنند، وقوع حوادث طبیعی به‌ویژه زلزله در شهرها، به چالش عمده‌ای در روند توسعه پایدار تبدیل شده است. ایران از جمله کشورهایی است که از نظر وضعیت جغرافیایی و طبیعی دارای انواع بحران‌های طبیعی و ناخواسته است. نگاهی به تاریخ بحران‌های طبیعی در ایران و مطالعات در حوزه‌های علمی مرتبط نشان می‌دهد که ایران از جمله ۱۰ کشور بلاخیز در جهان بوده و سالانه خسارت‌های سنگینی در اثر انواع بلایا متحمل می‌شود.

کشورهایی که با بحران‌های طبیعی درگیر هستند، مراکز مطالعاتی متعددی را با هدف مطالعه پیرامون مدیریت بحران، از پیش‌بینی و احتمال وقوع بحران تا شیوه‌های مدیریت بحران تشکیل داده و ساختارهای مناسبی را تعبیه می‌کنند. مطالعه پیرامون مدیریت بحران یکی از مطالعات مهم در کشورهایی است که به‌نوعی با بحران‌های طبیعی روبه‌رو هستند. حتی برخی از دانشگاه‌های معتبر، رشته‌هایی با عنوان‌های مدیریت بحران و با گرایش بحران‌های طبیعی ایجاد کرده‌اند. این کتاب تلاش می‌کند تا افزون بر مطالعات کتابخانه‌ای، مطالعه اسناد موجود در حوزه مدیریت بحران و جمع‌آوری مطالعات پیشین، با انجام

مصاحبه عمیق و تحقیق میدانی از متخصصانی که در بحران‌های گذشته به نحوی بخشی از مدیریت را بر عهده داشته‌اند، به آسیب‌شناسی مدیریت بحران پردازد.

مطالعه‌کنندگان این کتاب، ابتدا با مباحث نظری پیرامون مدیریت بحران و ابعاد آن آشنا شده و سپس با نتایج مطالعات پیمایشی و پژوهشی که در رابطه با آسیب‌شناسی مدیریت بحران به وسیله نویسندگان کتاب صورت گرفته است و نیز راهکارهای پیشنهادی آن آشنا خواهند شد. برای دسترسی به اهداف کتاب در فصل اول، به بررسی تعاریف مختلف بحران و انواع بحران‌های طبیعی پرداخته شده است؛ در فصل دوم، مبانی مدیریت بحران، اهداف، مراحل، دیدگاه‌ها و رویکردها مورد اشاره قرار می‌گیرند؛ فصل سوم، بر مدیریت شهری، اهمیت و ضرورت آن متمرکز است؛ فصل چهارم، به بررسی پیامدهای پس از بحران پرداخته است؛ فصل پنجم، بر مدیریت اطلاعات و ارتباطات در مدیریت بحران تمرکز دارد؛ فصل ششم، به نقش مردم و مشارکت مردمی در مدیریت بحران اشاره دارد و در نهایت فصل هفتم، به نتایج مطالعات نویسندگان این کتاب در زمینه آسیب‌شناسی مدیریت بحران و تحلیل آنها پرداخته است.

این کتاب برای دانشجویان رشته مدیریت با گرایش‌های مختلف به‌ویژه مدیریت بحران، مدیریت دولتی و مدیریت اجرایی، رشته‌های جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و نیز محیط‌زیست مفید خواهد بود. بدیهی است یافته‌های این کتاب به‌منظور برنامه‌ریزی و اصلاح ساختارهای موجود برای مسئولان ذی‌ربط ستادهای مدیریت بحران دارای کاربردهای عملی است. خوانندگان پس از مطالعه این کتاب با مفاهیم، تعاریف و دیدگاه‌ها درباره بحران آشنا خواهند شد؛ همچنین با اصول و چهارچوب‌های مدیریت بحران‌های طبیعی آشنا شده و در نهایت به نقاط ضعف و قوت مدیریت بحران واقف خواهند شد.

در پایان از تمامی مدیران و کارشناسان سازمان‌هایی که در انجام تحقیقات، ما را صمیمانه یاری کردند و در واقع نتایج به‌دست‌آمده، حاصل استفاده از

نظرات و تجارب ایشان است، تشکر می‌کنیم؛ همچنین از تمامی اساتید، دانشجویان و صاحب‌نظران سپاسگزار خواهیم بود اگر با نظرات و راهنمایی‌های اصلاحی خویش، زمینه تکامل این کتاب را برای چاپ‌های آتی فراهم کنند.

دکتر علی ربیعی
سمیراسادات پورحسینی

مقدمه

بحران‌های طبیعی بخش جدایی‌ناپذیر زندگی بشری هستند؛ بحران‌های طبیعی ناخواسته به وقوع می‌پیوندند و شاید نتوان از وقوع آنها جلوگیری کرد؛ ولی می‌توان آنها را مدیریت کرد تا زیان کمتری را بر جوامع تحمیل کنند؛ چراکه حیات بشر، همواره با ضرورت رویارویی با بحران‌های متعدد همراه بوده است. به طور طبیعی، انسان‌ها برای روبه‌رو شدن با حوادث طبیعی، اقدام به واکنش و تجربه‌اندوزی می‌کرده‌اند. شکل‌گیری اجتماعات و جوامع، زندگی‌های جمعی و پیدایش شهرها، اقدامات مقابله با بحران را از حالت فردی و خانوادگی جدا ساخته و در قالب سازمان‌های اولیه شکل داده است. پس از انقلاب صنعتی و شکل‌گیری دولت‌ملت‌های نوین، دولت‌ها متکفل برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی و ایجاد نهادهای مناسب برای مدیریت بحران شدند. با وجود پیشرفت‌های شگفت‌انگیز علمی، هنوز مقابله با بحران‌های طبیعی، برای دولت‌ها مشکلی اساسی به حساب می‌آید؛ همچنین در مقابله با بحران‌های نوین جهانی مانند گرم شدن کره زمین و گسترش بیماری‌های فرامنطقه‌ای، هنوز بشر به سازوکارهای مؤثری برای مدیریت آنها دست نیافته است. تلاش برای افزایش دانش مقابله با بحران و کارآمد کردن نهادها و سازمان‌های مرتبط، ضرورتی جدی برای همه دولت‌ها به حساب می‌آید؛ به‌ویژه اینکه بحران، قابل مطالعه است و این مطالعات، آموزنده هستند. سطح آگاهی و آمادگی عمومی به میزان

قابل توجهی در سرتاسر جهان در حال افزایش است و استراتژی‌های جدید برای پیشگیری، پاسخ و بازسازی در راستای طیف وسیعی از فعالیت‌های انسانی گسترش یافته است (آمدال، ۲۰۰۱: ۲). مدیریت بحران یکی از نیازهای مهم جوامع امروز به شمار می‌آید؛ این موضوع در کشورهای در حال توسعه از اهمیت بیشتری برخوردار است، چون به دلایل گوناگونی کشورهای در حال توسعه در مقایسه با کشورهای پیشرفته، در رویارویی با بلایا دچار صدمات و خسارات بیشتری می‌شوند؛ از جمله این علل می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

□ بیشتر کشورهای در حال توسعه در نواحی استوایی و نیمه‌استوایی واقعند و به همین دلیل در برابر حوادث ناشی از تغییرات آب‌وهوایی مثل باران‌های سیل‌آسا، سیل، رانش زمین، خشک‌سالی و آتش‌سوزی جنگل‌ها بیشتر آسیب‌پذیر هستند؛

□ در کشورهای در حال توسعه در نتیجه رشد جمعیت، توسعه شهرنشینی و تراکم جمعیت، مخاطرات انسان‌ساخت نیز به مخاطرات طبیعی - مثل واقع شدن شهرها و روستاها در دره‌ها و شیب‌های در معرض سیل و رانش زمین - افزوده شده‌اند؛

□ دولت‌ها و مقامات در کشورهای در حال توسعه، فاقد منابع و ظرفیت‌های مالی، انسانی، سازمانی و قانونی برای کاهش خطرات ناشی از بلایا از طریق پیشگیری و آمادگی مؤثر در برابر بلایا هستند؛

□ فقر سبب آسیب‌پذیری بیشتر مردم در برابر بلایا شده و در عین حال بر روی ظرفیت‌ها و توانمندی‌های آنها اثر محدودکننده دارد؛ از سوی دیگر رخداد بلایا خود منجر به اختلال در امنیت اجتماعی و مالی می‌شود و این امر در جوامع فقیر، نمود بیشتری می‌یابد.

مجموعه این عوامل باعث می‌شود تا کشورهای در حال توسعه در معرض خطر بیشتری قرار گیرند؛ به این ترتیب زنجیره‌ای از علل مرتبط با هم سبب آسیب‌پذیری بیشتر و بیشتر جوامع یادشده می‌شوند؛ بنابراین میان سطح توسعه یک کشور و خطرپذیری در برابر بلایا، ارتباطی تنگاتنگ وجود دارد؛ پس لازم

است به مدیریت بلایا نیز به عنوان یکی از اجزا و ابعاد مهم فعالیت‌ها در راستای توسعه پایدار نگریسته شود (جهانگیری، ۱۳۸۷: ۳۱-۳۰). بحران‌ها حالت انتشاری داشته و می‌توانند دیگر عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی را نیز متأثر سازند. کشورهایی چون ژاپن، از جمله کشورهای بحران‌خیز هستند که برنامه‌های مؤثری برای مدیریت بحران داشته‌اند که باعث مطرح شدن این کشور به عنوان یکی از مدیریت‌کنندگان موفق بحران شده است. از آنجایی که کشور ایران نیز بستر بلایای طبیعی بسیاری است، ضرورت اصلاح، به‌روزرسانی و ارتقای برنامه‌های مدیریت بحران در کشور کاملاً احساس می‌شود. با توجه به قابلیت‌هایی که در کشور ما وجود دارند، طرح‌ریزی و به‌کارگیری چنین برنامه‌هایی دشوار به نظر نمی‌آید؛ ولی چرا تاکنون نتوانسته‌ایم به عنوان کشوری موفق و شناخته‌شده در مدیریت بحران، مطرح باشیم؟ چه مشکلاتی بر سر راه مدیریت اثربخش بحران‌ها در کشور ما وجود دارند؟ ما در بخشی از این کتاب به این سؤالات پاسخ خواهیم داد. گفتنی است با توجه به اینکه برای بحران، واژه‌های مشابه زیادی از جمله بلا، حادثه، فاجعه، فوریت، ریسک و غیره در کتاب‌های مختلف به کار رفته، در این کتاب برای یکسان‌سازی واژه‌ها، به جای تمامی این کلمات، از کلمه بحران استفاده شده است.

واژه‌نامه

Budget	بودجه
Avalanche	بهمن
Response	پاسخ
Crisis Forecasting	پیش‌بینی بحران
Foreshocks	پیش‌لرزه
Mitigation, Prevention	پیشگیری
Evacuation	تخلیه
Decision Making	تصمیم‌گیری
Harricane	تندباد
Storm	توفان
Trando	توفان، گردباد
Deputy	جانشین
Event/Accident	حادثه
Psychological support	حمایت روانی
Drought	خشک‌سالی
Hazard	خطر
Thunder	رعدوبرق
Risk	ریسک
Earthquake	زلزله
Land Slide	زمین‌لغزه
Structure	ساختار
World Health Organization	سازمان بهداشت جهانی
Cooperating Agency	سازمان پشتیبان

واژه‌نامه فارسی - انگلیسی

Volcano	آتشفشان
Victims	آسیب‌دیدگان
Preparedness	آمادگی
Disaster Effects	اثرات بحران
Effectiveness	اثر بخشی
Rehabilitation	احیا، عادی‌سازی
Assessment, Evaluation	ارزیابی
Relief	امداد
Rescuers	امدادگر
Recovery, Reconstruction	بازسازی
Crisis, Disaster	بحران
Natural disaster	بحران طبیعی
Planning	برنامه‌ریزی
Strategic Planning	برنامه‌ریزی استراتژیک
Urban Planning	برنامه‌ریزی شهری
	برنامه‌ریزی برای
Forward Planning	بحران‌های قریب‌الوقوع
	برنامه‌ریزی برای
Contingency Planning	بحران‌های محتمل‌الوقوع
Mobilization	بسیج منابع

۲۰۲ مدیریت بحران؛ برنامه‌ریزی در بحران‌های طبیعی

Strenghts	نقاط قوت	Non Governmental Organization	سازمان غیردولتی
Coordination	هماهنگی	Assisting Agency	سازمان همکار
Epidemic	همه‌گیری	Organizing	سازمان‌دهی
Endemic	همه‌گیری‌های بومی	Sunami	سونامی
Pandemic	همه‌گیری‌های عالمگیر	Crisis Information System	سیستم اطلاعات بحران
واژه‌نامه انگلیسی - فارسی			
Assessment, Evaluation	ارزیابی	Flood	سیل
Assisting Agency	سازمان همکار	Grapevine	شايعه
Astum	ستاره	Critical Situation	شرایط بحرانی
Avalanche	بهمن	Urban	شهر
Biophysical Hazard	مخاطره بیوفیزیکی	Command	فرماندهی
Command	فرماندهی	Unity Of Command	فرماندهی واحد
Control	کنترل	Culture	فرهنگ
Cooperating Agency	سازمان پشتیبان	Emergency	فوریت
Coordination	هماهنگی	Secondary Victims	قربانیان ثانویه
Crisis Forecasting	پیش‌بینی بحران	Team Work	کار گروهی
Crisis Information System	سیستم اطلاعات بحران	Efficiency	کارایی
Crisis, Disaster	بحران	Focus	کانون زلزله
Critical Situation	شرایط بحرانی	Control	کنترل
Culture	فرهنگ	Heat Ware	گرمای شدید
Decision Making	تصمیم‌گیری	Logistics	لجستیک
Deputy Agency	سازمان جانشین	Biophysical Hazard	مخاطره بیوفیزیکی
Disaster Management	مدیریت بحران	Top managers	مدیران ارشد
Drought	خشک‌سالی	First – line managers	مدیران عملیاتی
Earthquake	زلزله	Middle managers	مدیران میانی
Effectiveness	اثربخشی	Management	مدیریت
Efficiency	کارایی	Information & communication management	مدیریت اطلاعات و ارتباطات
Emergency	فوریت	Strategic Management	مدیریت استراتژیک
Epicenter	مرکز زلزله	Disaster Management	مدیریت بحران
Accident/Event/	حادثه	Comperhensive Emergency Managemet	مدیریت جامع‌محور بحران
First – line managers	مدیران عملیاتی	Media Management	مدیریت رسانه
Flood	سیل	Urban Management	مدیریت شهری
Focus	کانون زلزله	Epicenter	مرکز زلزله
Foreshocks	پیش‌لرزه	Response	مقابله، پاسخ‌گویی
		Rescue	نجات
		Weaknesses	نقاط ضعف

واژه‌نامه ۲۰۳

Planning	برنامه‌ریزی	Hazard	خطر
Preparedness	آمادگی	Heat Ware	گرمای شدید
Public Information System	سیستم اطلاع‌رسانی عمومی	Incident Command System (ICS)	سیستم فرماندهی سوانح
Recovery, Reconstruction	بازسازی	Incident Management System	سیستم مدیریت سوانح
Relief & Rescue	امدادونجات	Information & communication management	سیتم مدیریت سوانح
Response	مقابله، پاسخ‌گویی	Information & communication management	مدیریت اطلاعات و ارتباطات
Risk	ریسک	Land Slide	زمین‌لغزه
Storm	توفان	Media Management	مدیریت رسانه
Sunami	سونامی	Middle managers	مدیران میانی
Thunder	رعدوبرق	Mitigation, Prevention	پیشگیری
Top managers	مدیران ارشد	Multiagency Coordination System	سیستم همکاری چندسازمانی
Trando	گردباد	National Incident Management System	سیستم مدیریتی سوانح ملی...
United Nation Development Plan	برنامه عمرانی سازمان ملل متحد	Natural disaster	بحران طبیعی
Urban	شهر	Non Governmental Organization	سازمان غیردولتی
Urban Management	مدیریت شهری	Organizing	سازمان‌دهی
Urban Planning	برنامه‌ریزی شهری	Pandemic	همه‌گیری‌های عالمگیر
Volcano	آتشفشان		
World Health Organization	سازمان بهداشت جهانی		

کتابنامه

- ابراهیمی، رعنا و همکاران (۱۳۸۸)، *EOC مرکز عملیات های فوریتی*، تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران، چاپ دوم.
- ابراهیمی، رعنا و همکاران، «نقش سازمان های مردم نهاد در مقابله با سوانح طبیعی»، *همایش توانمندی های سازمان های مردم نهاد*، کرمان، مرداد ۱۳۸۷.
- ابوالقاسمی، حسن و همکاران، «جنبه های بهداشتی - درمانی مدیریت بحران در حوادث غیرمترقبه»، *مجله طب نظامی*، شماره ۴ (۲)، تابستان ۱۳۸۱، صص ۹۸-۹۳.
- اجاقی، شهناز، نوری و همکاران، بررسی میزان آمادگی مراکز آموزشی، درمانی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در رویارویی با بحران (۱۳۸۷)، *فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (بهبود)*، شماره ۳ (۱۳)، پاییز ۱۳۸۸، صص ۲۷۴-۲۶۷.
- احسانی، مهران، «نقش مدیریت و برنامه ریزی شهری جهت پیشگیری از آسیب پذیری در بحران های طبیعی مطالعه موردی منطقه ۱۰ تهران»، *پایان نامه کارشناسی ارشد*، استاد راهنما: دکتر اسماعیل شیعیه، ۱۳۸۴.
- احمدی، خدابخش، «اصول و روش های مداخله روانی در بحران حوادث»، *مجله طب نظامی*، شماره ۶ (۱)، بهار ۱۳۸۳، صص ۵۱-۴۵.
- احمدی، خدابخش، *اصول و فنون مداخله روان شناختی در بحران*، تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران، ۱۳۸۸.
- اردلان، علی و همکاران، «عوامل مؤثر بر مرگ و صدمات در ارتباط مستقیم با زلزله ۵ دی ماه ۱۳۸۲ بم»، *مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران*، شماره ۴ (۱)، صص ۲۳-۲۵.
- اساسنامه جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۲).
- اساسنامه سازمان آتش نشانی و خدمات ایمنی (۱۳۸۰).

- استوار ایزدخواه، یاسمین، «زنان و بلایای طبیعی: آسیب‌پذیر در سوانح یا توانمند در مدیریت بحران»، فصلنامه علمی - پژوهشی *امدادونجات*، شماره ۲ (۲)، ۱۳۸۹، صص. ۷۱-۸۱.
- استونر، جیمز و ادوارد فریمن (۱۳۷۵)، *مدیریت جلد دوم (برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی)*، مترجمان: سید محمداعرابی و علی پارسایان، تهران: شرکت چاپ و نشر بازرگانی.
- اسمیت، نیل (۱۳۸۶)، *آخرین دور بازی جهانی شدن*، مترجم: احسان شاقاسمی، تهران: مؤسسه مطالعات جهانی شدن.
- افتخاری، رکن‌الدین و همکاران، «فرایند مدیریت بلایای طبیعی در دو شیوه بومی و جدید: روستاهای بخش خورش‌رستم (شهرستان خلخال)»، *فصلنامه مدرس علوم انسانی*، شماره ۱ (۱۳)، بهار ۱۳۸۸، صص ۶۳-۹۴.
- افجه، سید علی‌اکبر (۱۳۸۸)، *مبانی فلسفی و تئوری‌های رهبری و رفتار سازمانی*، تهران: سمت، چاپ ششم.
- اکبری، زهرا و همکاران (۱۳۸۶)، *مدیریت حوادث غیرمترقبه (ترجمه)*، اصفهان: دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.
- امیرکبیری، علیرضا (۱۳۷۷)، *مدیریت استراتژیک*، تهران: ملک.
- اوکلی، پیتر و دیوید مارسدن (۱۳۸۰)، *رهیافت‌های مشارکتی در توسعه روستایی*، مترجم: محمود نجات‌حسینی، تهران: مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی وزارت جهاد کشاورزی.
- اهرنرایک، جان و شارون اچ مک‌کواید (۱۳۸۲)، *مقابله با بلایا (راهنمای کاربرد مداخلات روانی/اجتماعی)*، مترجم: سیدعباس باقری‌یزدی و فرید براتی‌سده، تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران.
- ایران‌نژاد پاریزی، مهدی و پرویز ساسان‌گهر (۱۳۸۲)، *سازمان و مدیریت از تئوری تا عمل*، تهران: مؤسسه عالی بانکداری ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- آیین‌نامه خدمات امدادونجات جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۱).
- بابامحمودی، عبدالرضا و وحیده سعیدایی جهرمی (۱۳۸۶)، *سیستم ملی مدیریت سوانح*، تهران: فرامتن.
- بابامحمودی، عبدالرضا و همکاران (۱۳۸۸)، *سیستم فرماندهی سوانح (ترجمه)*، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، تابستان ۸۸.
- بلیک، رید، و ادوین هارولدسن (۱۳۷۸)، *طبقه‌بندی مفاهیم در ارتباطات*، مترجم: مسعود اوحدی، تهران: سروش.
- بهادری، هادی و همکاران (۱۳۸۶)، *نگاهی به مدیریت بحران در ایالات متحده آمریکا*، تهران: پیام پویا.
- بهبزادی، اکرم (۱۳۸۷)، «بررسی جایگاه مدیریت بحران در برنامه‌ریزی شهری

- (نمونه موردی کرج)، «پایان نامه کارشناسی ارشد به راهنمایی دکتر اکبر پرهیزگار، دانشگاه آزاد، تابستان.
- بهنود، مسعود (۱۳۷۸)، *از سید ضیا تا بختیار*، تهران: جاویدان، چاپ هشتم.
- بیرویدان، نادر (۱۳۸۵)، *مدیریت بحران اصول ایمنی در حوادث غیرمنتظره*، مشهد: جهاد دانشگاهی مشهد.
- پوراحمد، احمد، لطفی و همکاران (۱۳۸۸)، «بررسی ابعاد پیشگیری از بحران زلزله (مطالعه موردی: شهر بابل)»، *فصلنامه مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای*، شماره ۱ (۱)، تابستان.
- پورحسینی، سمیرا سادات (۱۳۹۰)، «آسیب شناسی کارکرد هماهنگی بین سازمان های مسئول در مدیریت بحران»، *پایان نامه کارشناسی ارشد به راهنمایی دکتر علی ربیعی*، دانشگاه پیام نور مرکز ورامین، بهمن.
- پورحیدری، غلامرضا و همکاران (۱۳۸۸ و ۱۳۸۷)، *آمادگی برای مقابله با حوادث و مخاطرات طبیعی و انسان ساخت*، تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران با همکاری مرکز تحقیقات آسیب های شیمیایی دانشگاه علوم پزشکی بقیة الله، چاپ یکم و دوم.
- تقوایی، مسعود و محمود ترک زاده، *برنامه ریزی و مدیریت بحران شهری با تأکید بر امکانات، تأسیسات و مکان گزینی خدمات آتش نشانی*، کنکاش دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت، ۱۳۸۷.
- تقوایی، مسعود، و صدیقه کیانی (۱۳۸۷)، «فرایند و مراحل مدیریت بحران شهری»، *فصلنامه بنا*، شماره ۳۵ و ۳۶، شهریور، صص. ۵۳-۳۷.
- تولایی، روح الله (۱۳۸۶)، «مدیریت بحران در سیره امیرالمومنین (ع)»، *دوماهنامه توسعه انسانی پلیس*، شماره ۱۴ (۴)، آذر و دی، صص ۸۵-۶۳.
- جزوه امدادونجات هلال احمر، ۱۳۸۷.
- جهانگیری، کتابیون (۱۳۸۷)، «طراحی الگوی جامعه محور مدیریت بلایا برای ایران»، *رساله دکتری به راهنمایی دکتر سید جمال الدین طبیبی*، دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- جهانگیری، کتابیون (۱۳۸۹)، *آشنایی با نظام مدیریت بحران در ایران و برخی کشورهای جهان*، تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران.
- جهانگیری، کتابیون و سید جمال الدین طبیبی (۱۳۸۵)، «رویکرد برنامه ریزی استراتژیک در کاهش پیامدهای مخرب اقتصادی ناشی از وقوع بلایای طبیعی»، *فصلنامه پیش*، شماره ۴ (۵)، پاییز، صص ۲۸۷-۲۸۱.
- جهانگیری، کتابیون و علیرضا فلاحی (۱۳۸۸)، *اصول و مبانی مدیریت بحران*، تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران، زمستان.
- جیمز، آ. رابینسون (۱۳۸۷)، «بحران، گزیده مقالات سیاسی - امنیتی»، *پژوهشگاه مطالعات راهبردی*، صص ۱۲۷-۱۱۵.

- حبیبی، علی اصغر (۱۳۸۹)، *اصول و مبانی مدیریت*، تهران: نوربخش.
- خجسته، حسن و ظهیر احمدی (۱۳۸۷)، «اصول اخلاق حرفه‌ای خبرنگاران و رسانه‌های ارتباط جمعی در مدیریت بحران (زلزله)»، *فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی*، ۵۶ (۱۵)، صص. ۶۸-۴۷.
- خیراتی، لیلا و جواد محمودی‌قرائی (۱۳۸۴)، *پیامدهای روان‌شناختی رویدادهای طبیعی و تکنیک‌های حمایت از آسیب‌دیدگان*، تهران: دبیزش.
- دانشمندی، محمد و همکاران (۱۳۸۹)، «ارزیابی سطح آمادگی مقابله با بحران‌های سیل، زلزله، آتش‌سوزی و توفان در بیمارستان‌های منتخب ایران»، *مجله طب نظامی*، شماره ۳ (۱۲)، پاییز، صص ۱۷۱-۱۶۷.
- دراپک، توماس ای. و جرال‌دجی هواتمر (۱۳۸۳)، *مدیریت بحران، اصول و راهنمای عملی دولت‌های محلی*، مترجم: رضا پورخردمند، تهران: مؤسسه پردازش و برنامه‌ریزی شهری وابسته به شهرداری.
- درویش‌زاده، علی (۱۳۸۸)، *اصول آتش‌فشان‌شناسی*، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- دفت، ریچارد ال. (۱۳۸۱)، *مبانی تئوری و طراحی سازمان*، مترجمان: علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ دوم، ص ۲۳۱.
- رابینز، استیفن پی (۱۳۸۷)، *تئوری سازمان ساختار و طرح سازمانی*، مترجم: سید مهدی الوانی و حسن دانایی‌فرد، تهران: صفار، چاپ بیست‌وسوم.
- رابینز، استیفن پی. (۱۳۸۷)، *مبانی رفتار سازمانی*، مترجم: علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ بیستم.
- رابینز، استیفن پی. و دیوید ای. دی سنزو (۱۳۸۶)، *مبانی مدیریت*، مترجمان: سید محمد اعرابی و همکاران، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ ششم.
- ریبعی، علی و احسان شاقاسمی (۱۳۸۵)، «نقش ارتباطات در مدیریت بحران»، *فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، شماره ۷ (۲)، زمستان، صص ۸۱-۶۱.
- ریبعی، علی (۱۳۹۱)، «جزوه درس مدیریت بحران‌های ارتباطی»، گروه ارتباطات دانشگاه تهران.
- رضاییان، علی (۱۳۸۳)، *اصول مدیریت*، تهران: سمت، چاپ پانزدهم.
- رضاییان، علی (۱۳۸۷)، *مبانی سازمان و مدیریت*، تهران: سمت، چاپ دوازدهم.
- روشندل اربطانی، طاهر و سیاوش صلواتیان (۱۳۸۹)، «طراحی مدل نقش رسانه‌های جمعی در مدیریت مرحله پیش از بحران»، *فصلنامه علوم مدیریت ایران*، شماره ۱۷ (۵)، بهار، صص ۸۹-۱۱.
- روشندل اربطانی، طاهر و همکاران (۱۳۸۸)، «تدوین الگوی جامع فراگرد مدیریت بحران با رویکرد نظم و امنیتی (چکیده)»، *فصلنامه دانش‌انظامی*، شماره ۲ (۱۰)، صص ۸۰-۶۳.

- رون تری، درک (۱۳۸۵)، چک‌لیست مدیران راهنمای عملی برای توسعه مهارت‌های مدیریت، مترجم: عباس دهقانی، تهران: پیکان، چاپ پنجم.
- ره‌پیک، حسن (۱۳۸۰)، «مدیریت بحران، دولت و امنیت»، فصلنامه فرهنگ اندیشه، شماره ۳ و ۴ (۱)، پاییز و زمستان.
- سادات محسنیان، سید بهزاد (۱۳۸۱)، «مرکز مدیریت بحران شهر تهران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: مهندس مهرداد جاویدی‌نژاد، دانشگاه آزاد.
- ستاد حوادث و سوانح کشور (۱۳۸۵)، کارگروه ملی آمادگی، آذرماه.
- ستایش‌برحقی، مهدی و همکاران (۱۳۸۶)، «طراحی سیستم اطلاعات مدیریتی بحران‌های طبیعی»، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت سلامت.
- سعادی‌جهرمی، وحیده و اعظم آرامی (۱۳۸۴)، سیستم فرماندهی سوانح ICS (ترجمه)، تهران: امیرکبیر.
- سوادکوهی‌فر، ساسان (۱۳۸۶)، مبانی مدیریت پروژه‌های عمرانی، شهری و بحران، تهران: دانشگاه امام حسین (ع)، مؤسسه چاپ و انتشارات.
- سورین، ورنر و جیمز تانکارد (۱۳۸۰)، نظریه‌های ارتباطات، مترجم: دکتر علیرضا دهقان، تهران: دانشگاه تهران.
- سهیمی ایزدیان، الهه و همکاران (۱۳۸۳)، «علائم محرومیت در دو هفته اول پس از زلزله در معتادان بم»، فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره ۱۳، تابستان، ص ۱۳۴.
- شاقاسمی، احسان (۱۳۸۵)، «مروری بر زمینه‌های تأثیر فضای مجازی بر نظریه‌های ارتباطات»، نشریه جهانی رسانه، شماره ۲، desfs.ut.ac.ir/gmj.
- شاهیان، رامینو همکاران (۱۳۸۸)، «پهنه‌بندی آستانه بحران خشک‌سالی استان فارس با کاربرد شاخص معیار بارش SPI و GIS»، مجله مهندسی منابع آب، سال ۲، تابستان، صفحات: ۴۲-۳۳.
- طاهرخانی، صمد و همکاران (۱۳۸۱)، برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مسائل نظری و چالش‌های تجربی، تهران: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.
- طرح آمادگی کارگروه امدادونجات (۱۳۸۷)، پیشنهادشده به‌وسیله جمعیت هلال‌احمر استان کرمان.
- طرح جامع امدادونجات کشور (۱۳۸۲)، مصوبه هیئت وزیران.
- عامریون، احمد و همکاران (۱۳۸۸)، «ارزیابی نظرات مدیران ۳ بیمارستان نظامی منتخب شهرهای مرزی کشور در خصوص بحران‌های منطقه در سال ۱۳۸۷»، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، شماره ۲ (۴)، تابستان.
- عبداللهی، مجید (۱۳۸۳)، مدیریت بحران در نواحی شهری (زلزله و سیل)، تهران: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، چاپ سوم.
- عبداللهی، مجید (۱۳۸۱)، «مدیریت بحران در نواحی شهری»، فصلنامه مسکن و انقلاب، شماره ۹۹، پاییز، صص ۶۷-۷۹.

- عسکری کمهری، روح‌الله (۱۳۸۸)، «حق بر آموزش راه‌های مقابله با بلایای طبیعی با تأکید بر مورد ایران»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، استاد راهنما: رؤیا معتمدنژاد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- علمداری، شهرام (۱۳۸۹)، *الگوها و دیدگاه‌ها در مدیریت بحران*، تهران: بوستان حمید.
- علوی، اکبر (۱۳۸۷)، *مدیریت بحران*، کرمان: مرکز مطالعات مدیریت بحران شهرداری کرمان.
- علی‌احمدی، علیرضا و همکاران (۱۳۸۸)، *نگرشی جامع بر مدیریت استراتژیک*، تهران: تولید دانش، چاپ یازدهم.
- فرج‌اللهی مقدم، حمزه (۱۳۸۵)، «مدیریت بحران زلزله احتمالی شهر تهران در زمان وقوع»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، استاد راهنما: فربرز ناطق‌الهی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- فرجی، امین، و مهدی قرخلو (۱۳۸۹)، «زلزله و مدیریت بحران شهری (مطالعه موردی شهر بابل)»، *فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران*، شماره ۲۵ (۸)، صص ۱۶۴-۱۴۳، تابستان، چکیده.
- فرهنگی، علی‌اکبر و همکاران (۱۳۸۶)، *نظریه‌های ارتباطات سازمانی*، تهران: رسا، چاپ دوم.
- قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور (۱۳۸۷).
- قراگوزلو، زهرا (۱۳۸۴)، «بررسی نقش پلیس در مدیریت بحران شهر تهران هنگام بروز بلایای طبیعی (زلزله)»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، استاد راهنما: دکتر محمدباقر قالیباف، دانشگاه آزاد.
- قربانی، منصور (۱۳۸۷)، *مبانی آتش‌فشان‌شناسی با نگرشی بر آتش‌فشان‌های ایران*، تهران: آراین زمین.
- قریشی‌تبار، سید احمد (۱۳۸۴)، «بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی مدیریت بحران (زلزله شهرستان بم)»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، استاد راهنما: دکتر محمد اسماعیل انصاری، دانشگاه آزاد.
- کاظمیان، غلامرضا و نوید سعیدی‌رضوانی (۱۳۸۱)، *امکان‌سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداری‌ها*، جلد دوم (مدیریت شهری و شهرداری‌ها در ایران)، تهران: سازمان شهرداری‌های کشور.
- کرمی، منوچهر و علی رمضان‌خانی (۱۳۸۱)، *اپیدمیولوژی بلایا*، تهران: کتاب میر، چاپ اول.
- کمانی، سید محمدحسین (۱۳۸۸)، «ارائه مدل مدیریت بحران (بلایای طبیعی) در ایران»، *رساله دکترا*، استاد راهنما: سید مهدی الوانی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- گل‌شناس، منا (۱۳۸۸)، «عوامل تسهیل‌کننده برنامه‌ریزی استراتژیک قبل از بروز بحران مورد مطالعه: زلزله تهران»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، استاد راهنما: دکتر کاظمیان، دانشگاه علامه طباطبایی.

- محمودزاده، امیر و سعید پیراسته (۱۳۸۸)، *آشنایی با مفاهیم مدیریت بحران* (ترجمه)، اصفهان: علم آفرین.
- مرادی مسیحی، وراز (۱۳۸۴)، *برنامه‌ریزی استراتژیک و کاربرد آن در شهرسازی، نمونه موردی کلان‌شهر تهران*، تهران: پردازش و برنامه‌ریزی شهری.
- مرکز مدیریت حوادث غیرمترقبه دانشگاه ویسکانسین امریکا (۱۳۸۶)، *مدیریت حوادث غیرمترقبه*، مترجم: تعدادی از اعضای دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان: کنکاش.
- معادی، سعید (۱۳۸۳)، *مدیریت بحران، (روابط عمومی پیش از فاجعه)*، تهران: منشور جاویدان.
- مک کارتی، شاون پی (۱۳۸۱)، *نقش اطلاعات در مدیریت بحران*، مترجم: دکتر محمدرضا تاجیک، تهران: مرکز بررسی‌های استراتژیک.
- ناصری، عباسعلی و عباس باقری‌یزدی (۱۳۸۹)، *حمایت‌ها و کمک‌های اولیه روان‌شناختی در حوادث و سوانح*، انتشارات مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران، زمستان.
- نجاتی حسینی، سید محمود (۱۳۸۳)، *برنامه‌ریزی و مدیریت شهری: مسائل نظری و چالش‌های تجربی*، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، چاپ دوم.
- نظریان، اصغر (۱۳۷۴)، *جغرافیای شهری ایران*، تهران: دانشگاه پیام‌نور، چاپ دوم.
- نقی‌زاده، محمد (۱۳۸۷)، «تأملی در مدیریت شهرها با تکیه بر اسلامیت شوراها»، *نشریه مدیریت شهری*، شماره ۱۹، بهار.
- نوربالا، احمدعلی، «خبرنامه جمعیت»، *نشریه داخلی اداره کل روابط عمومی هلال‌احمر*، دی‌ماه ۱۳۸۳.
- الوانی، سید مهدی (۱۳۸۸)، *مدیریت عمومی*، تهران: نی، چاپ سی‌ویکم.
- ولدبیگی، برهان‌الدین و غلامرضا پورحیدری (۸۹)، *پیشگیری و آمادگی در بحران ایجاد جوامع پایدار*، تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران با همکاری دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله، مرکز تحقیقات آسیب‌های شیمیایی، چاپ اول.
- ولدبیگی، برهان‌الدین و غلامرضا پورحیدری (۱۳۸۹)، *مقابله و بازسازی در بحران‌ها راهبردها و راهکارهای ایجاد جوامع پایدار*، تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی - کاربردی هلال ایران با همکاری دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله، مرکز تحقیقات آسیب‌های شیمیایی.
- ون روی، آلیسون (۱۳۸۶)، *بازی جهانی مشروعیت*، مترجم: احسان شاقاسمی، تهران: مؤسسه مطالعات جهانی‌شدن.
- هادی‌زاده بزاز، مریم (۱۳۸۶)، *مدیریت بحران*، کاهش آسیب‌پذیری در برابر بلایای طبیعی، تهران: آذربرزین.

هجرتی، سید عباس (۱۳۸۵)، «ارزیابی راهبردهای مؤثر بر مدیریت بحران (بلائیای طبیعی) در طرح‌های توسعه شهری»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، استاد راهنما: دکتر حسن احمدی، دانشگاه تربیت مدرس، بهمن.

- Albala-Bertrand, J. (1993), *The Political Economy of Large Natural Disaster: With Special Reference to Developing Countries*. Oxford: Oxford University Press.
- Alcantara-Ayala, I., "Geomorphology, Natural Hazards, Vulnerability and Prevention of Natural Disasters in Developing Countries", *Geomorphology* 47 (2002) 107-124, Available at www.sciencedirect.com
- Amdahl, G. (2001), *Disaster Response: GIS for Public Safety*, Printed in United States of America, First Printing.
- Ardalan, A& Others, (2009), *Disaster Health Management: Iran S Progress and Challenges*, *Iranian J Publ Health*, vol. 38, Suppl. 1, pp. 93-97.
- Ardalan, A& Others, "Older People's Needs Following Major Disasters: A Qualitative Study of Iranian Elders' Experiences of the Bam Earthquake", 2010, 11-23.
- Ardalan, A. & Others, "Post-Disaster Quality of Life among Older Survivors Five Years after the Bam Earthquake: Implications for Recovery Policy", Available in: <http://journals.cambridge.org>, 2010, pp. 179-196.
- Armistead, Lew. (1996), "What To Do Before the Violence Happens: Designing the Crisis Communication Plan", *NASSP Bulletin*, SAGE Publications, 80; 31
- Arpan, L.M. (2002), "When in Rome? The Effects of Spokesperson Ethnicity on Audience Evaluation of Crisis Communication", *Journal of Business Communication*, SAGE Publications, 39; 314.
- Ball, Moya Ann, "Revisiting the Gulf of Tonkin Crisis: An Analysis of the Private Communication of President Johnson and his Advisers", *Journal of Discourse Society*, SAGE Publications, 1991, 2; 281.
- Basnayake, B.F.A& Others (2006), *Clearing up after the Tsunami in Sri Lanka and Thailand*. Waste Manag. World. March-April 2006, pp. 31-38.
- Baycan, F., Petersen, M., "Disaster Waste Management-C&D Waste", Presented at Iswa 2002 Annual Congress, Istanbul, Turkey, 2002.
- Bhatt, G.D., "Management Strategies For Individual Knowledge & Organizational Knowledge", *Journal of Knowledge Management*, 2002, vol. (6), no. (1), pp. 31-39.
- Bobrow, D.B. (1972), *Transfer of Meaning Across National Boundaries*, pp. 33- 61 in R L Merritt (ed), *Communication in International Politics* Urbana University of Illinois Press.
- Brown, CH& others (2011), *Disaster Waste Management: A Review Article*, *Waste Management* 31, 1085-1098.
- Brundage, R., "The Heart in Communicating One Person s Journey From Broadcaster to Crisis Management", Brundage. 2006.
- Coombs, W. Timothy & Holladay, Sherry J., "Communication Theory Helping Crisis Managers Protect Reputational Assets: Initial Tests of the Situational Crisis",

- Management Communication Quarterly*, 2002, SAGE Publications 16; 165.
- Coombs, W.T., "Impact of Past Crises on Current Crisis Communication: Insights From Situational Crisis Communication Theory", *Journal of Business Communication*, SAGE Publications, 2004, 41; 265.
- Davis, F. (1963), *Passage Through Crisis*, Indiana Polis, The Bobbs-Merrill Company.
- Devlin, E.S, Arnold, R.L. (2007), *Crisis Management Planning & Execution*, Auerbach Publication.
- Duncan, W.J& Others (2011), *Surviving Organizational Disasters*, *Business Horizons*, 54, 135-142.
- Fall, L.T., "The Increasing Role of Public Relations as a Crisis Management Function: An Empirical Examination of Communication Restrategising Efforts among Destination Organization Managers in the Wake of 11th September", 2001, *Journal of Vacation Marketing*, Sage Publications, 2004, 10; 238.
- Gallant, B.J. (2008), *Essentials in Emergency Management*, Published in the United States of America by Government Institutes.
- Genova, G.L. *Crisis Communication Practices at an International Relief Agency*, *Business Communication Quarterly*, SAGE Publications, 2006, 69; 329.
- Gonzalez-Herrero, A, Pratt, C.B., "An Integrated Symmetrical Model for Crisis-Communications Management". *Journal of Public Relations Research*, 8 (2), 1996, 79-105.
- Grover, v & Davenport, TH., "General Perspectives on Knowledge Management: Fostering a Research Agenda", Available at: www. cs. notl. Ac.uk, 2001.
- Habermas, J., "Legitimation Crisis", *Great Britain*, Morison & Gib Ltd, 1976.
- Habib, F, Shokoohi, A, "Classification and Resolving Urban Problems by Means of Fuzzy Approach", *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 60, 2009.
- Hale, Joanne E& Dulek, Ronald E. & David P. Hale, "Crisis Response Communication Challenges: Building Theory from Qualitative Data", *Journal of Business Communication*, SAGE Publications, 42; 112.
- Hochrainer, S, Mechler, R, *Natural Disaster Risk in Asian Megacities a Case for Risk Pooling?*, *Cities* 28 (2011) 53-61.
- Horsley, J. Suzanne & Barker, Randolph T (2002), "Toward a Synthesis Model for Crisis Communication in the Public Sector: An Initial Investigation", *Journal of Business and Technical Communication*, SAGE Publications, 16; 406.
- Horwich, G. *Economic Lessons from the Kobe Earthquake*, *Economic Development and Cultural Change*, 48, 2000, 521-542.
- Huang, Y.H., "Crisis Situations, Communication Strategies, and Media Coverage: A Multicase Study Revisiting the Communicative Response Model", *Journal of Communication Research*, SAGE Publications, 2006, 33; 180.
- Hyndman, Donald. Hyndman, David. *Natural Hazards and Disasters*, Printer: Courier Corporation/ Kendallville. 2006.

- Ianni, O. *Crisis in Brazil, New York and London*, Columbia University Press.
- Jahangiri, K., Tabibi, S.J.A.D., Maleki, M.R., Alamdari, S.H. 2009, "A Comparative Study on Community-Based Disaster Management (CBDM) in Selected Countries and Proposing a Model for Iran", *Iranian Institute for Health Sciences Research, Tehran, Iran, Scientific Information Database (SID.IR)*, 1970, 8 (1):49-57.
- Jowett & McDonald. *Propaganda and Persuasion*, London, SAGE Publications, 2006.
- Kahn, M., "The Death Toll from Natural Disasters: The Role of Income, Geography, and Institutions". *Review of Economics and Statistics*, 87, 2005, 271-284.
- Kahn, R., Kellner, D., "New Media and Internet Activism: from the 'Battle of Seattle' to Blogging", *Journal of New Media and Society*, SAGE Publications, 2004.
- Keeney, G.B. *Disaster Preparedness: What Do We Do Now?*, By the American College of Nurse-Midwives Issued by Elsevier Inc. vol. 49, 2004, no. 4. pp. 2-6.
- Kobayashi, Y., "Disasters and the Problems of Wastes – Institutions in Japan and Issues Raised by the Great Hanshin-Awaji Earthquake. In: Earthquake Waste Symposium", 12-13 June 1995, 12-13 June 1995, Osaka.
- Kuberan, R. *Third Quarter Progress Report November*, 2005.
- Lagadec, P., "Communications Strategies in Crisis", *Journal of Organization & Environment*, SAGE Publications, 1987, 1; 19
- Lee, B.K., "Audience-Oriented Approach to Crisis Communication: A Study of Hong Kong Consumers' Evaluation of an Organizational Crisis", *Journal of Communication Research*, SAGE Publications, 2004, 31; 600
- Lee, J., Bharosa, N., Yang, J., Janssen, M., Rao, H.R., "Group Value and Intention to use – a study of Multi-Agency Disaster Management Information Systems for Public Safety", *Decision Support Systems* 50 (2011) 404-414, *Journal Homepage: www.elsevier.com/locate/caor*.
- Leechat, M. *The International Decade for Natural Disaster Reduction Back Ground and Objectives, Disasters*, vol. 14, 1990, no. 1.
- Liao, K.S., "Mass Media and Crisis Communication in China: Chinese Press Reactions in the 1962 Sino-Indian Border Conflict", *Journal of Communication Research*, SAGE Publications, 1980, 7; 69.
- Lindell, M.K., Prater, C., "Perry, R.W. Introduction to Emergency Management", *Printed in the United States of American*, 2007.
- Loayza, N. & Others, "L. Natural Disasters and Growth: Going Beyond the Averages". *Policy Research Working Paper 4980*, World Bank, 2009.
- Maddalena, V. *A practical Approach to Ethical Decision Making, Leadership in Health Services*, vol. 20, 2007, no. 2, pp. 71-75.
- Meyer, H.J., "The Kaprun Cable Car Fire Disaster – Aspect of Forensic Organization Following a Mass Fatality with 155 Victims", *Forensic Science International* 138 (2003) 1-7.
- Mingchou, S.H. 2005, "Sars: Key Factors in Crisis Management", *Journal of Nursing Research*, vol. 13.

- Mohebifar, R. Tabibi, S.J.A.D. Asefzadeh, S., "Designing a Structure of Disaster Management for Iran", *Journal of Health Administration Fall*, 2008, 11 (33): 47-56.
- Nathan, M., "The Paradoxical Nature of Crisis". *Review of Business*, 2000, vol. 21.
- NATO. CEP Consequences of the TAMPERE Convention, Releasable for Internet Transmission, 2002.
- Neil, B. "Crisis Management & the Internet", *Published in Ivey Business Journal*, January/February 2000.
- Neverla, I., "Crisis Expertise: The Logic of Crisis and Catastrophe Reporting. How Journalism Can Prevent to Be Exploited by Terrorism", *Paper Presented at the Conference, Journalism after September 11. A Challenge to Journalism Research, At the Danish School of Journalism, Aarhus*, 23 – 24 September 2005.
- Otero, R., & Martí, R., "The Impacts of Natural Disasters on Developing Economies: Implications for the International Development and Disaster Community". In M. Munasinghe, & C. CClarke, *Disaster Prevention for Sustainable Prevention: Economic and Policy*, 1995, Issue, pp. 11-40, Yokohama: IBRD/WB.
- Pearson, C.M. Misra, S.K. Clair, J.A. Mitroff, I.I, *Managing the Unthinkable, Organizational Dynamics*, vol. 26, Issue 2, Autumn 1997, pp. 51-64.
- Pearson, C.M. Sommer, S.A., "Infusing Creativity into Crisis Management: An essential approach toda", *Organizational Dynamics*, (2011) 40, 27—33.
- Penrose, J.M. *The Role Of Perception In Crisis Planning*, *Public Relations Review*, vol. 26, Issue 2, Summer 2000, p. 155-171.
- Perry, Danielle C. & Taylor, Maureen & Doerfel, Marya L., "Internet-Based Communication in Crisis Management", *Management Communication Quarterly*, SAGE Publications, 2003, 17; 206.
- Pinkowski, J., "Disaster management handbook", *Printed in the United States of America on Acid-Free Paper*, 2008.
- Pinsdorf, M.K., "Communicating When Your Company Is Under Stage, Lexington", MA: *Lexington Books*, 1987.
- Poorheidari, GH. Mousavi, A., "A Glossary of Disaster Management, Iran Helal Institute of Applied Science & Technology", 2010.
- Pratt, C.B. Bloom, E. (1997), *Integrated Communication Campaigns for Organizational Crisis Management in South Africa: Implications for Challenges Today - and in the Dawn of a New Millennium*, *International Communication Gazette*, SAGE Publications, 59; 311.
- Rafee, N, Karbassi& Others (2008), *Stratrgic management of municipal debris aftermath of an earthquake*, *Int. J. Environ. Res.*, 2(2): 205-214.
- Rodriguez, J.T. Vitoriano, B. Montero, J., "A General Methodology for Data-Based Rule Building and Its Application to Natural Disaster Management", *Computers & Operations Research, Journal Homepage: www.elsevier.com/locate/caor*, 2011.
- Rodriguez, J.T. Vitoriano, B. Montero, J., "A Natural-Disaster Management DSS for

- Humanitarian Non-Government Organisations, knowledge-based systems 23 17-22", *Journal Homepage*: www.elsevier.com/locate/caor, 2010.
- Rosen, A., "Crisis Management in the Community, *The Medical Journal of Australia*", 1998, <http://www.mja.com.au/public/mentalhealth/course/08rosen.pdf>
- Seeger, Matthew Wayne, Lester Sellnow and R. Ulmer Timothy, Robert, *Communication and Organizational Crisis*, Westport, Greenwood Publishing group, 2003.
- Seyedin, H., "Disaster Management System of Iran--Need to Eliminate Weaknesses and Problems", *Iranian Journal of Public Health*, 2005, Supplementary Issue):31-31. Available in Sid.Ir
- Shrivastava, P. *Crisis Communication, Journal of Organization Environment*, SAGE Publications, 1987, 1; 2.
- Sito.Taiki., "Disaster management of Local Government in Japan, 2002.
- Tol, R., Leek, F. Economic Analysis of Natural Disasters. In: Downing, T., Olsthoorn", A., Tol, R. (Eds.), *Climate Change and Risk. Routledge, London*, 1999, pp. 308–327.
- Toya, H, Skidmore, M., "Economic Development and the Impacts of Natural Disasters", *Economics Letters* 94 (2007) 20–25", Available Online at www.sciencedirect.com
- Tsai, CH.H. Chen, CH.W., "An Earthquake Disaster Management Mechanism Based on Risk Assessment Information for the Tourism Industry-A Case Study from the Island of Taiwan", *Tourism Management* 31 (2010) 470–481.
- Turkey Government Disaster Planning, 2003.
- UNDP, "An Overview of Disaster Management", Training Modules, UN. Disaster Management Training Program, 2002.
- Vielhaber, Mary E. *Crisis Communication: The Business Communicator's Strategies for Communicating under Stress, Business Communication Quarterly*, SAGE Publications, 1990, 53; 29.
- Vlahov D, Galea S, Resnick H, Ahern J, Boscarino JA, Bucuvalas M, Gold J, Kilpatrick D. Increased Use of Cigarettes, Alcohol, and Marijuana among Manhattan, New York, Residents after the September Terrorist Attacks. *American Journal of Epidemiology*, 2002, 155 (11):988-996.
- WHO, Meteorological Service of the World, Manual2, 1992.
- Xinhua News Agency; Building Much-needed Disaster Emergency Response System; 23, 2005.
- Yossava, M. Crisis management: *an opportunity instead of a threat, Public relations community of South Africa*, 2003, <http://www.biz-community.com/Article/196/18/2558.html>

کانون و توجه اصلی این کتاب بر مدیریت بحران‌های طبیعی استوار شده است و پیرامون آن با گرایش بحران‌های شهری سامان یافته است. کشورهای درگیر بحران‌های طبیعی مراکز مطالعاتی متعددی را جهت مطالعه پیرامون مدیریت بحران، از پیش‌بینی و احتمال وقوع بحران تا شیوه‌های مدیریت بحران تشکیل داده و ساختارهای مناسب تعیین می‌کنند. مطالعه پیرامون مدیریت بحران یکی از مطالعات مهم در کشورهایی است که به‌نوعی با بحران‌های طبیعی روبه‌رو هستند. این کتاب سعی نموده علاوه بر مطالعات کتابخانه‌ای، مطالعه اسناد موجود در حوزه مدیریت بحران و جمع‌آوری مطالعات صورت‌گرفته پیشین، با انجام مصاحبه عمیق و تحقیق میدانی از متخصصانی که در بحران‌های گذشته به نحوی بخشی از مدیریت را بر عهده داشته‌اند، به آسیب‌شناسی مدیریت بحران بپردازد.

